DİSKAR

disk_arastirma

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA MERKEZİ

İŞSİZLİK VE İSTİHDAMIN GÖRÜNÜMÜ RAPORU

İşsizlik düşmüyor, artıyor!

Geniş tanımlı işsiz sayısı 9,5 milyon!

İşsizlik oranı yüzde 12,7 değil yüzde 26,4!

10 ARALIK 2020

DİSK

diskinsesi diskinsesi diskinsesi

DİSK-AR

İŞSİZLİK VE İSTİHDAMIN GÖRÜNÜMÜ RAPORU

Aralık 2020

Bu araştırma **Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Merkezi (DİSK-AR)** tarafından hazırlanmış ve **10 Aralık 2020** tarihinde kamuoyuna sunulmuştur. Bu araştırmaya ilişkin metodolojik bilgi ekte yer almaktadır.

Araştırma DİSK-AR kaynak gösterilerek kullanılabilir.

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

Adres: Dikilitaş Mahallesi Eren Sokak No: 4 Beşiktaş, İstanbul

Tel: (0212) 291 00 05 – 291 00 06 – 258 19 66 – 258 19 67

Faks: (0212) 240 42 09 ve (0212) 296 91 24

GSM: (0533) 276 47 23

DİSK Web: www.disk.org.tr

DİSK-AR Web: arastirma.disk.org.tr

DİSK-AR e-posta: diskar@disk.org.tr

DİSK-AR Twitter: @disk_arastirma

DİSK sosyal medya: (Facebook, Twitter, Instagram): @diskinsesi

İŞSİZLİK DÜŞMÜYOR, ARTIYOR: GENİŞ İŞSİZLİK ORANI YÜZDE 12,7 DEĞİL, YÜZDE 26,4!

- **GENİŞ TANIMLI İŞSİZ SAYISI 9,5 MİLYON**
- **İŞ ARAMAYIP ÇALIŞMAYA HAZIR İŞSİZLERİN SAYISI 4 MİLYON 136 BİN**
- **ÜMİTSİZ İŞSİZ SAYISI 1.4 MİLYON**
- **İSTİHDAM 733 BİN AZALDI**
- **İŞBAŞINDA OLANLARIN SAYISI 1 MİLYON 188 BİN AZALDI**

- Geniş tanımlı işsiz sayısı 9,5 milyona yükseldi.
- Geniş tanımlı işsizlik oranı yüzde 26,4 olarak gerçekleşti.
- Eylül 2020'de de Covid-19 ve ekonomik krizin işgücü piyasaları üzerindeki tahribatı sürüyor.
- DİSK-AR, ILO'nun yöntemini esas alarak Covid-19'un yarattığı gerçek istihdam kaybını ve işsizliği hesapladı.
- Covid-19 etkisiyle revize edilmiş geniş tanımlı işsiz sayısı ve iş kaybı Eylül 2020'de 10 milyona yaklaştı!
- Revize edilmiş geniş tanımlı işsizlik ve iş kaybı yüzde 27,6 olarak hesaplandı.
- Covid-19 Eylül 2020'de en az 1 milyon 706 bin yeni eşdeğer istihdam kaybına yol açtı.
- İstihdam bir yılda 733 bin kişi azaldı.
- İstihdam oranı yüzde 44,1 geriledi.
- İşbaşında olanların sayısı son bir yılda 1 milyon 188 bin kişi azaldı.
- Ümitsiz işsizlerin sayısı bir yılda 630 binden 1 milyon 402 bine yükseldi.
- Kadınlar Covid-19'dan daha fazla etkileniyor: Kadın işgücü yüzde 7 kadın istihdamı yüzde 5,2 azaldı.

TÜİK Eylül 2020 Hanehalkı İşgücü Araştırması (HİA) sonuçlarını 10 Aralık 2020'de açıkladı. Eylül 2020 verileri Covid-19 salgınının ve ekonomik krizin olumsuz etkilerinin devam ettiğini gösteriyor.

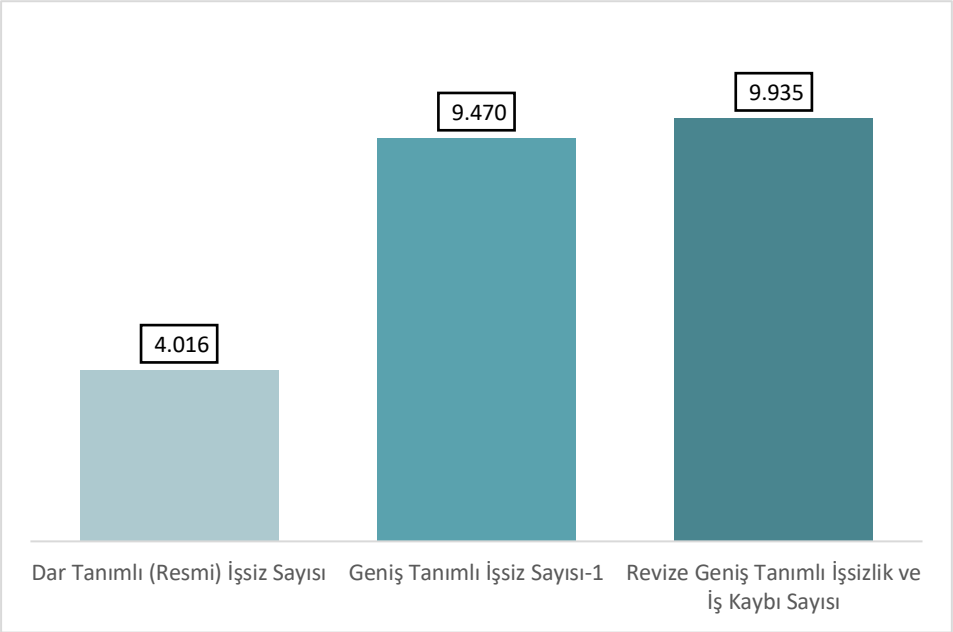
TÜİK'e göre dar tanımlı işsizlik oranı (standart işsizlik oranı) 1,1 puanlık azalış ile yüzde 12,7 seviyesinde gerçekleşti. Yine TÜİK'e göre Türkiye genelinde işsiz sayısı 2020 Eylül döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 550 bin kişi azalarak 4 milyon 566 binden 4 milyon 16 bine geriledi. **TÜİK açıkladığı dar tanımlı işsizlik oranı ve işsiz sayısı ile Covid-19'un istihdam üzerinde yarattığı tahribatı yansıtmıyor, tersine saklıyor. Nisan 2020'den bu yana uygulanan işten çıkarma yasağı nedeniyle TÜİK'in dar tanımlı/standart işsizlik verileri işgücü piyasalarındaki gerçek tabloyu yansıtmıyor.**

TÜİK'in dar tanımlı (resmî) işsizlik oranı ve işsiz sayısı Covid-19 döneminde yaşanan istihdam ve iş kaybını yansıtmayan ve tamamen TÜİK'in işsizlik hesaplama tekniğinin yetersizliğinden kaynaklanan bir sonuçtur.

TÜİK'in işsizlik hesaplama tekniği Covid-19 gibi bir salgının etkilerini yansıtmaktan uzaktır. TÜİK, sadece araştırmanın yapıldığı referans haftasından **geriye doğru 4 hafta içinde** iş arayanları işsiz sayıyor. Oysa Covid-19 döneminde işten çıkarma yerine yaygın olarak kısa çalışma ödeneği ve ücretsiz izin ödeneği uygulanması nedeniyle milyonlarca işçi çalışmadığı halde istihdamda gözükmektedir. TÜİK'in yöntemine göre, kısa çalışma ödeneği ve ücretsiz izin ödeneği alan işçiler iş aramadıkları için işsiz sayılmıyor. İŞKUR'a göre bugüne kadar yaklaşık 3,5 milyon işçi kısa çalışma ödeneği ve 2 milyon 45 bin işçi de ücretsiz izin ödeneği (nakdi ücret desteği) aldı. **Ancak TÜİK bu işçileri istihdamda kabul ediyor.**

Öte yandan kısa çalışma ödeneği alamayan, kayıt dışı veya kendi hesabına çalışıp işsiz kalanların önemli bir bölümü ise Covid-19 nedeniyle iş arama eğiliminde olmadığından işgücü piyasası dışına çıktılar. TÜİK onları da dar tanımlı işsizler içinde saymıyor. TÜİK kendi verilerinin ayrıntılarında yer alan geniş işçilere ilişkin veri açıklamıyor, geniş tanımlı işsizlik hesaplaması yapmıyor. DİSK-AR, uluslararası standartları kullanarak TÜİK'in ham verilerini yeniden hesaplayarak geniş işsizlik oranını düzenli olarak açıklıyor.

Grafik 1: Covid-19 Döneminde İşsizlik ve İş Kaybı (Eylül 2020) (Bin)

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması, Eylül 2020. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

İŞSİZLİK AZALMIYOR, ARTIYOR

TÜİK verilerine göre işgücü son bir yılda 1 milyon 282 bin azalarak 33 milyon 6 binden 31 milyon 724 bine geriledi. **İstihdam, Eylül 2019-Eylül 2020 arasında 733 bin azalarak 28 milyon 440 binden 27 milyon 707 bine geriledi.** Eylül 2019'da 26 milyon 931 bin olan istihdam içinde olup **işbaşında olanların sayısı 1 milyon 188 bin kişi azalarak 25 milyon 743 bine geriledi. İşbaşında olmayanların** sayısı ise son bir yılda 455 bin kişi artarak 1 milyon 509 binden 1 milyon 964 bine yükseldi (Tablo 1).

TÜİK tarafından açıklanan dar tanımlı işsizlik istidamdaki daralmayı ve Covid-19 nedeniyle yaşanan iş kaybını açıklayamıyor. Oysa **Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)** Covid-19 nedeniyle yaşanan iş kaybını ölçmek için yeni bir yöntem öneriyor. **Eşdeğer tam zamanlı iş kaybı** olarak ifade edilen bu yöntemin ayrıntılarına ilişkin dipnottaki kaynaklara ve raporun sonundaki yöntemsel açıklamaya bakılabilir.[1]

TÜİK HİA Eylül 2020 verilerini ILO tarafından da kullanılan **eşdeğer tam zamanlı istihdam kaybı** yönetimini kullanarak yeniden hesapladık ve Covid-19 döneminde yaşanan iş kaybını, diğer bir ifadeyle geniş tanımlı işsizliği yeniden hesapladık. Bunu **Covid-19 etkisiyle revize geniş tanımlı işsizlik** olarak ifade ettik.

Bilindiği gibi TÜİK **istihdamda olup işbaşında olmayanların** sayısını ayrıca açıklıyor. Bunlar istihdam ilişkisi devam eden ve üç ay içinde işlerine döneceklerini düşünenler ile işbaşında olmayıp gelirinin en az yarısını elde edenlerdir. Dolayısıyla kısa çalışma ödeneği ile ücretsiz izin alanlar bu kapsamdadır. ILO, Covid-19 nedeniyle çalışılmayan süreyi eşdeğer tam zamanlı istihdama dönüştürerek **Covid-19 nedeniyle meydana gelen iş kaybını** hesaplıyor.

ILO'nun hesaplama yöntemini kullanırken mevsim etkisini ortadan kaldırmak için geçen yılın aynı dönemini (Eylül 2019 tarihini) baz aldık. Bu tarihte işbaşında olanların sayısını haftalık ortalama fiili çalışma süresiyle çarparak o dönemki toplam çalışma süresini hesapladık. Aynı işlemi Eylül 2020 için de yaptık. Böylece çalışma süresinde meydana gelen toplam kaybı ve toplam işgücü kaybını haftalık 45 saatlik çalışmaya bölerek eşdeğer tam zamanlı iş kaybını bulduk.

ILO metodolojisinden yararlanarak yaptığımız hesaplamaya göre Covid-19 nedeniyle meydana gelen eşdeğer iş kaybı **1 milyon 706 bin** olarak gerçekleşti. Eylül 2020'de **revize edilmiş geniş tanımlı işsiz ve iş kaybı sayısı** (tam zamanlı istihdam kaybı dahil) Eylül 2019'a göre 465 bin artarak 9 milyon 935 bine yükseldi. 35 milyon 937 bin olarak hesapladığımız geniş işgücüne göre **revize edilmiş geniş tanımlı işsizlik** (istihdam kaybı dahil) oranı ise yüzde **27,6** olarak hesaplandı (Grafik 1, Tablo 1).

[1] ILO'nun Covid-19 döneminde istihdam kaybını hesaplamak için kullandığı eşdeğer tam zamanlı iş kaybı hesaplama yöntemi için bakınız:

ILO (2020), Covid-19 and the world of work: impact and policy responses, ILO Monitor First Edition: 18 March 2020

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Second Edition: 7 April 2020

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Third Edition: 29 April 2020

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Fourth Edition: 27 May 2020

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Fifth Edition: 30 June 2020

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Sixth Edition: 23 Sep 2020

Tablo 1: Covid-19 Etkisiyle İşsizlik ve İstihdam Verileri (Eylül 2019-Eylül 2020)

	Eylül 2019	Eylül 2020	Fark	Değişim (%)
İşgücü (Bin) (1) (3+7)	33.006	31.724	-1.282,0	-3,9%
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde) (2)	53,5	50,5	-3,0	
İstihdam (Bin) (3) (5+6)	28.440	27.707	-733,0	-2,6%
İstihdam Oranı (Yüzde) (4) (3/1)	46,1	44,1	-2,0	
İşbaşında Olanlar (Bin) (5)	26.931	25.743	-1.188,0	-4,4%
İşbaşında Olmayanlar (Bin) (6)	1.509	1.964	455,0	30,2%
İşsiz Sayısı (Resmi-Dar Tanımlı) (Bin) (7)	4.566	4.016	-550,0	-12,0%
İşsizlik Oranı (Resmi-Dar Tanımlı) (Yüzde) (8) (7/1)	13,8	12,7	-1,1	
Geniş İşgücü (Bin) (9) (1+12+13+14)	35.317	35.937	620,0	1,8%
Geniş Tanımlı İşsizlik-1 (Bin) (10) (7+12+13+14+15)	7.199	9.470	2.271,0	31,5%
Geniş Tanımlı İşsizlik Oranı-1 (Yüzde) (11) (10/9)	20,4%	26,4%	6,0%	
Ümitsiz İşsizler (Bin) (12)	630	1.402	772,0	122,5%
Çalışmaya Hazır Olanlar (Diğer) (Bin) (13)	1.616	2.734	1.118,0	69,2%
Mevsimlik İşlerde Çalışanlar (Bin) (14)	65	77	12,0	18,5%
Zamana Bağlı Eksik İstihdam (Bin) (15)	322	1.241	919,0	285,4%
Fiilen Çalışılan Haftalık Ortalama Süre (Saat) (16)	45,1	44,2	-0,9	-2,0%
Toplam Fiili Çalışılan Haftalık Süre (Bin Saat) (17) (16x5)	1.214.588,1	1.137.840,6	-76.747,5	-6,3%
Toplam Fiili Haftalık Çalışma Süresi Değişimi (Yıllık) (Bin Saat) (18) (Eylül 2020- Eylül 2019)		76.747,5		
Eşdeğer Tam Zamanlı İş Kaybı (Bin) (19) (18/45)		1.705,5		
Covid-19 Etkisiyle Geniş Tanımlı İşsizlik ve İş Kaybı (Bin) (20) (7+12+13+14+19)		9.934,5		
Covid-19 Etkisiyle Geniş Tanımlı İşsizlik ve İş Kaybı Oranı (Yüzde) (21) (20/9)		27,6%		

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması, Eylül 2020. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

Açıklama: Kullanılan yöntemin ayrıntılarına ilişkin bilgi raporun sonunda metodoloji notunda yer almaktadır.

Son bir yılda toplam işgücü 1 milyon 282 bin azalarak 33 milyon 6 binden 31 milyon 724 bine geriledi. İşgücüne katılım oranında büyük düşüş yaşandı. Yüzde 53,5 olan işgücüne katılma oranı son bir yılda 3 puan gerileyerek yüzde 50,5 düştü (Tablo 1).

Kadın işgücü son bir yılda 765 bin kişi azalarak 10 milyon 117 bin ve erkek işgücü ise 517 bin azalarak 21 milyon 607 bine geriledi. Böylece **son bir yılda toplam işgücü yüzde 3,9, erkek işgücü yüzde 2,3 ve kadın işgücü yüzde 8 azaldı** (Tablo 1, Tablo 2).

Ücretsiz izin uygulamalarının başlamasıyla beklendiği üzere işbaşında olanların sayısında ciddi düşüşler meydana geldi. İşbaşında olanların sayısı son bir yılda 1 milyon 188 bin azaldı. Eylül 2019'da 26 milyon 931 bin olan işbaşında olanların sayısı Eylül 2020'de 25 milyon 743 bine geriledi. **İşbaşında olanların toplam sayısı son bir yılda yüzde 4,4, erkeklerin sayısı yüzde 2,9 ve kadınların sayısı yüzde 7,7 azaldı** (Tablo 1, Tablo 2).

Kısa çalışmanın ve ücretsiz izin uygulamalarının yaygınlaşmasıyla birlikte çalışma saatlerinde de bir düşüş meydana geldi. Eylül 2019'da 45,1 saat olan **işbaşında olanların haftalık ortalama çalışma süresi**, Eylül 2020'de 44,2 geriledi (Tablo 1, Tablo 2).

Tablo 2: Cinsiyete Göre Covid-19 Etkisiyle İstihdam ve İşsizlik (Eylül 2019-Eylül 2020) (Bin) (Yüzde)

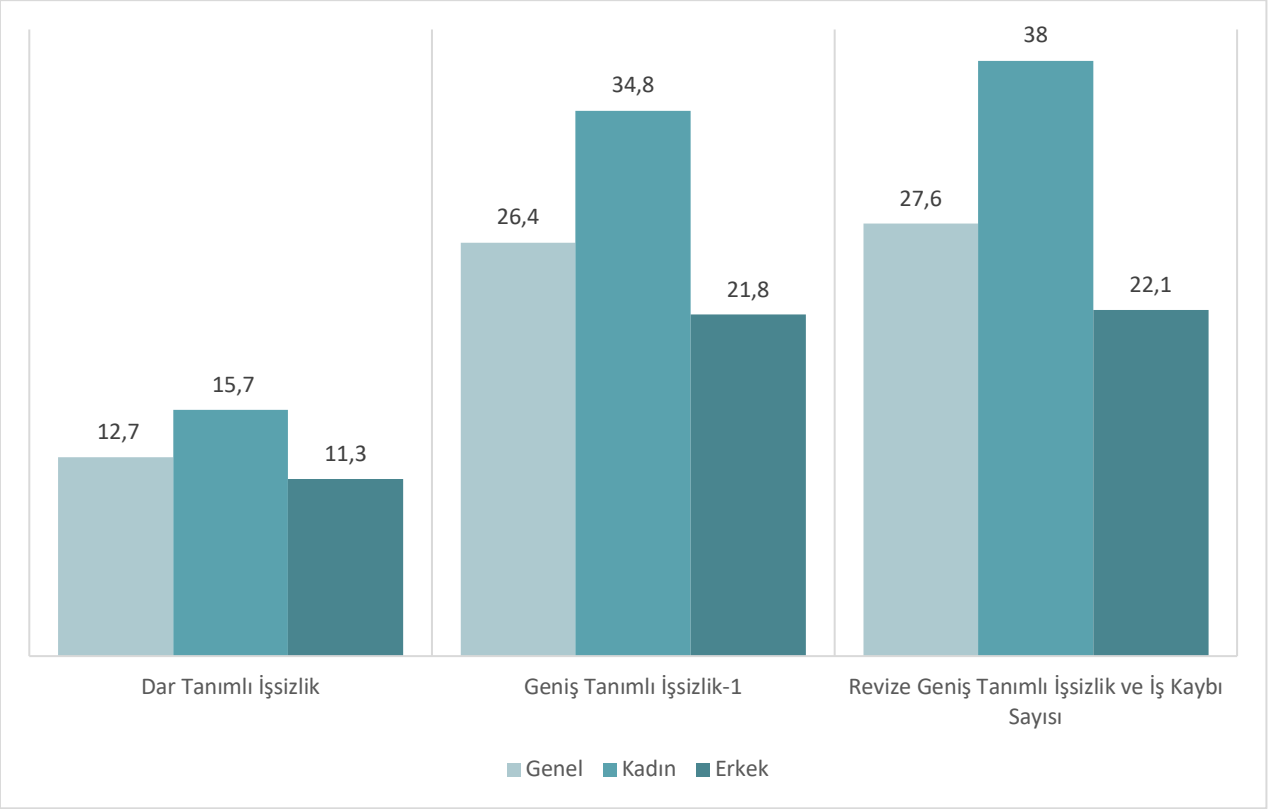
	Kadın				Erkek			
	Eylül 2019	Eylül 2020	Fark	Değişim (%)	Eylül 2019	Eylül 2020	Fark	Değişim (%)
İşgücü (Bin) (1) (3+7)	10.882	10.117	-765,0	-7,0%	22.124	21.607	-517,0	-2,3%
İşgücüne Katılma Oranı (Yüzde) (2)	34,9	31,9	-3,0		72,6	69,5	-3,1	
İstihdam (Bin) (3) (5+6)	8.995	8.531	-464,0	-5,2%	19.446	19.176	-270,0	-1,4%
İstihdam Oranı (Yüzde) (4) (3/1)	28,8	26,9	-1,9		63,8	61,7	-2,1	
İşbaşında Olanlar (Bin) (5)	8.423	7.771	-652,0	-7,7%	18.508	17.971	-537,0	-2,9%
İşbaşında Olmayanlar (Bin) (6)	572	760	188,0	32,9%	938	1.205	267,0	28,5%
İşsiz Sayısı (Resmi-Dar Tanımlı) (Bin) (7)	1.887	1.585	-302,0	-16,0%	2.679	2.431	-248,0	-9,3%
İşsizlik Oranı (Resmi-Dar Tanımlı) (Yüzde) (8) (7/1)	17,3	15,7	-1,6		12,1	11,3	-0,8	
Geniş İşgücü (Bin) (1+12+13+14)	12.340	12.558	218,0	1,8%	21.077	23.380	2.303,0	10,9%
Geniş Tanımlı İşsizlik-1 (Bin) (10) (7+12+13+14+15)	3.441	4.372	931,0	27,1%	3.758	5.099	1.341,0	35,7%
Geniş Tanımlı İşsizlik Oranı-1 (Yüzde) (11) (10/9)	27,9%	34,8%	6,9%		17,8%	21,8%	4,0%	
Ümitsiz İşsizler (Bin) (12)	251	661	410,0	163,3%	379,0	741,0	362,0	95,5%
Çalışmaya Hazır Olanlar (Diğer) (Bin) (13)	1.154	1.738	584,0	50,6%	463,0	996,0	533,0	115,1%
Mevsimlik İşlerde Çalışanlar (Bin) (14)	53	42	-11,0	-20,8%	11,0	36,0	25,0	227,3%
Zamana Bağlı Eksik İstihdam (Bin) (15)	96	346	250,0	260,4%	226,0	895,0	669,0	296,0%
Fiilen Çalışılan Haftalık Ortalama Süre (Saat) (16)	40,6	39,7	-0,9	-2,2%	47,1	46,1	-1,0	-2,1%
Toplam Fiili Çalışılan Haftalık Süre (Bin Saat) (17) (16x5)	341.973,8	308.508,7	-33.465,1	-9,8%	871.726,8	828.463,1	-43.263,7	-5,0%
Toplam Fiili Haftalık Çalışma Süresi Değişimi (Yıllık) (Bin Saat) (18) (Eylül 2020- Eylül 2019)		33.465,1				43.263,7		
Eşdeğer Tam Zamanlı İş Kaybı (Bin) (19) (18/45)		743,7				961,4		
Covid-19 Etkisiyle (Revize) Geniş Tanımlı İşsizlik ve İş Kaybı (Bin) (20) (7+12+13+14+19)		4.769,7				5.165,4		
Covid-19 Etkisiyle (Revize) Geniş Tanımlı İşsizlik ve İş Kaybı Oranı (Yüzde) (21) (20/9)		38,0%				22,1%		

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması, Eylül 2020. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

İşgücüne dahil olmayanlar kategorisinde olan **iş aramayıp çalışmaya hazır olanların ve ümitsizlerin sayısında patlama yaşandı.** İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar son bir yılda 1 milyon 118 bin artarken, ümitsizlerde 772 bin arttı.

DİSK-AR tarafından düzenli olarak hesaplanan ve *İşsizlik ve İstihdamın Görünümü* raporlarında yer alan (Tablo 1 ve 2'de "Geniş Tanımlı İşsizlik-1" olarak gösterilmiştir) geniş tanımlı işsizlik metoduna göre Eylül 2019'da yüzde 20,4 olan geniş tanımlı toplam işsizlik oranı Eylül 2020'de yüzde 26,4 yükselmiştir. **Erkeklerde** Eylül 2019'da yüzde 17,8 olan geniş tanımlı işsizlik oranı yüzde 21,8 ve **kadınlarda** ise Eylül 2019'da yüzde 27,9 olan geniş tanımlı işsizlik oranı yüzde 34,8 yükselmiştir (Tablo 1, Grafik 2).

Grafik 2: Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları (Eylül 2019-Eylül 2020) (Yüzde)

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması, Eylül 2020. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

Geniş tanımlı işsizliğin artışının en önemli nedeni ümidini yitiren işsizler ile iş aramayıp çalışmaya hazır olanların sayısında Covid-19 döneminde meydana gelen artıştır.

Tablo 3: Cinsiyete Göre İşsiz Sayıları ve Covid-19 Etkisiyle Geniş Tanımlı İşsizlik Artışı (Eylül 2020) (Bin)

	Genel	Kadın	Erkek
Dar Tanımlı İşsiz Sayısı	4.016	1.585	2.431
Geniş Tanımlı İşsiz Sayısı-1	9.470	4.372	5.099
Revize Geniş Tanımlı İşsiz Sayısı-2	9.935	4.770	5.165

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması, Eylül 2020. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

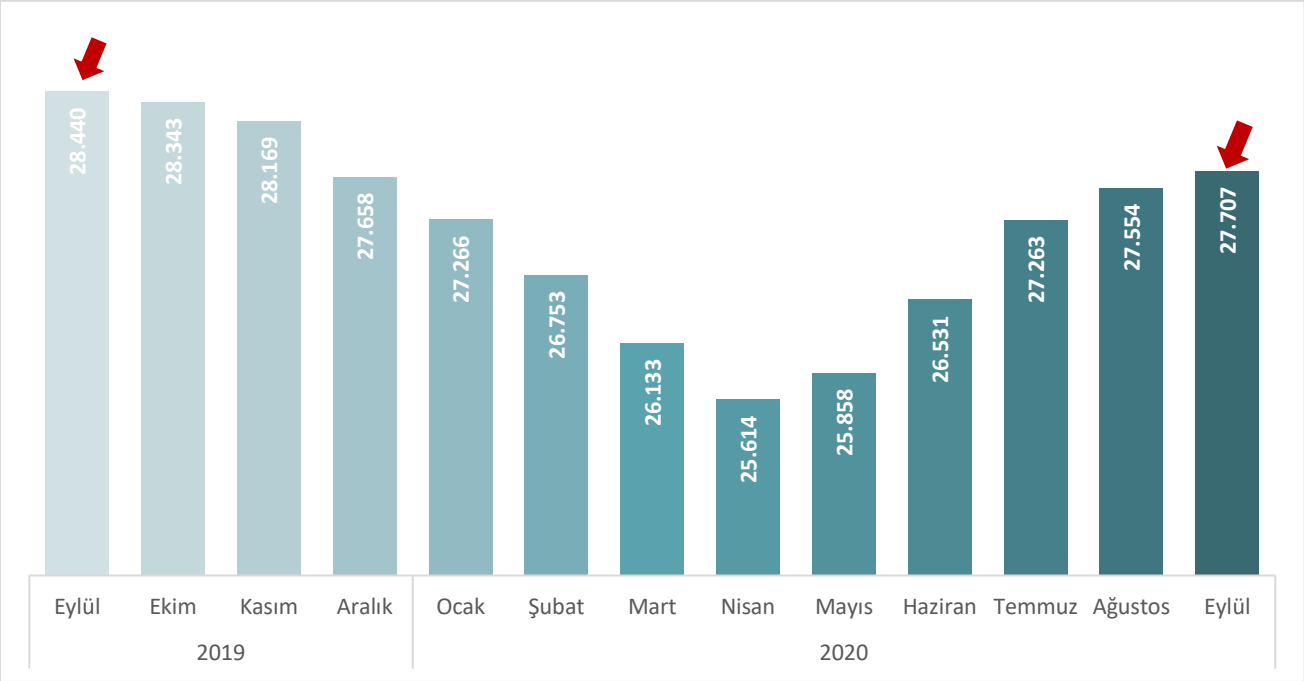
Eylül 2020'de dar tanımlı toplam işsiz sayısı 4 milyon 16 bin, kadınlarda 1 milyon 85 bin ve erkeklerde 2 milyon 431 bin olarak açıklanmıştır. DİSK-AR tarafından hesaplanan geniş tanımlı işsiz sayısı Eylül 2020'de toplamda 9 milyon 470 bin, kadınlarda 4 milyon 372 bin ve erkeklerde 5 milyon 99 bin olarak hesaplandı (Tablo 3).

Covid-19 etkisiyle **revize geniş tanımlı işsiz ve iş kaybı** ise Eylül 2020'de toplamda 9 milyon 935 bin, kadınlarda 4 milyon 770 bin ve erkeklerde 5 milyon 165 bin olarak gerçekleşti (Tablo 3).

İSTİHDAM AZALMAYA DEVAM EDİYOR!

Ağustos 2018'den itibaren istihdamın düşme eğilimiyle birlikte Türkiye ekonomisi uzun bir süredir istihdam yaratma kapasitesini kaybetmiş durumdadır. Covid-19 salgını etkisiyle istihdam kaybı hızlanmaya devam ediyor. Eylül 2019'da 28 milyon 440 bin olan toplam istihdam son bir yılda 733 bin kişi azalarak 27 milyon 707 bine geriledi. Böylece son bir yılda istihdam yüzde 2,6 azaldı (Tablo 1, Grafik 3).

Grafik 3: İstihdam Edilenlerin Sayısı (Eylül 2019-Eylül 2020) (Bin)

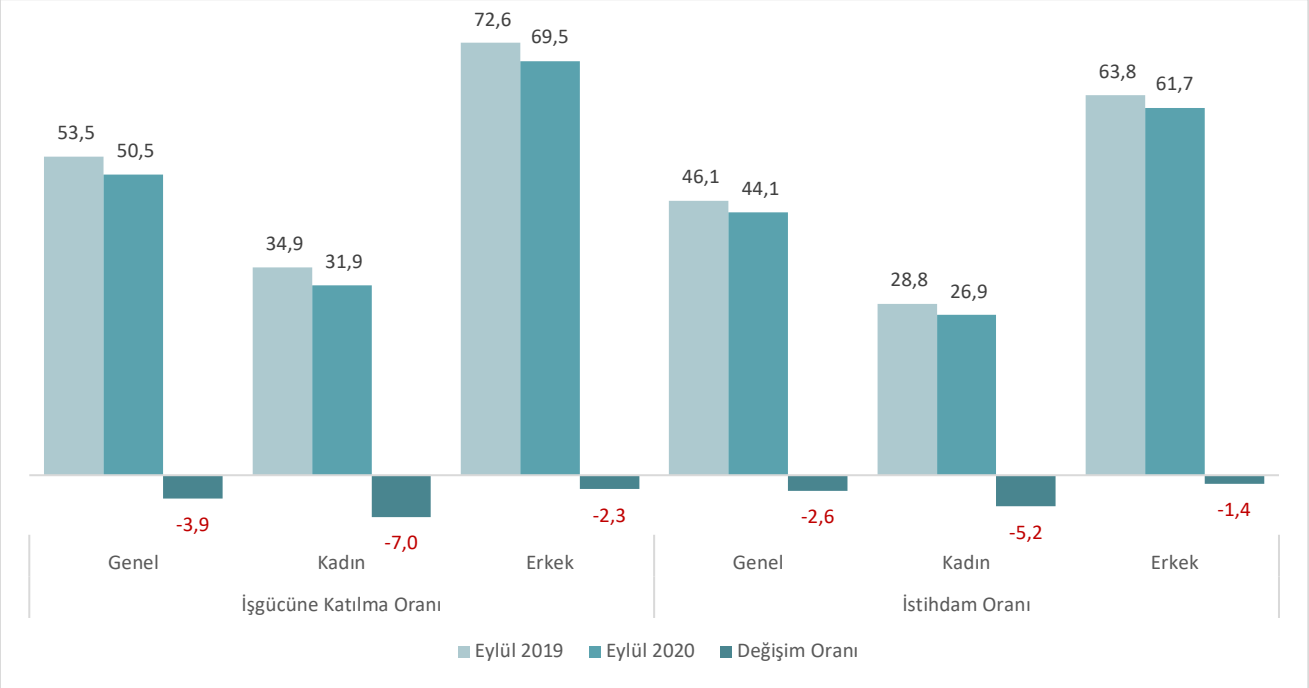
Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması, Eylül 2020. DİSK-AR tarafından hesaplanmıştır.

KADIN İŞGÜCÜNÜN DURUMU

Bütün veriler kadın işgücünün erkeklere göre Covid-19'dan daha olumsuz etkilendiğini gösteriyor. Kadınlar Covid-19 döneminde ücretli istihdamdan daha fazla çekilmek zorunda kaldılar. Bütün veriler kadın işgücünün erkeklere göre Covid-19'dan daha olumsuz etkilendiğini gösteriyor. Kadınlar Covid-19 döneminde ücretli istihdamdan daha fazla çekilmek zorunda kaldılar. Covid-19 bakım emeğine (hasta bakımı, çocuk bakımı, yaşlı bakımı, ev hijyeni gibi) olan ihtiyacı artırdı. Bu duruma çözüm üretilemediği için kadınlar daha fazla istihdam dışına çıkıyor. Öte yandan işletmelerde yaşanan zorluklar da kadınların Covid-19 döneminde erkeklere göre daha fazla istihdamdan ayrılmasına yol açıyor. Sonuç olarak Covid-19 döneminde kadınların ev içi iş yükü çok daha fazla arttı.

Eylül 2019'da kadınların işgücüne katılma oranı yüzde 34,9 iken Eylül 2020'de bu oran yüzde 31,9 düştü. Eylül 2019'da yüzde 72,6 olan erkeklerin işgücüne katılma oranı Eylül 2020'de yüzde 69,5 geriledi (Tablo 2, Grafik 4). Eylül 2019'da toplam istihdam oranı yüzde 46,1 iken Eylül 2020'de 2 puan azalarak yüzde 44,1'e geriledi. Eylül 2019'da yüzde 63,8 olan erkeklerin istihdam oranı Eylül 2020'de yüzde 61,7'ye geriledi. Eylül 2019'da yüzde 28,8 olan kadınların istihdam oranı ise Eylül 2020'de yüzde 26,9'a geriledi. Toplam istihdam son bir yılda yüzde 2,6 azalmışken kadınlarda yüzde 5,2 ve erkeklerde yüzde 1,4 azalmıştır (Tablo 1, Tablo 2, Grafik 4). Böylece erkeklere göre oldukça düşük olan kadınların işgücüne katılım ve istihdam oranları daha da gerilemiş oldu.

Grafik 4: Cinsiyete Göre İşgücüne Katılma ve İstihdam Oranı ile İşgücü ve İstihdamdaki Yıllık Değişim (Eylül 2019-Eylül 2020) (Yüzde)

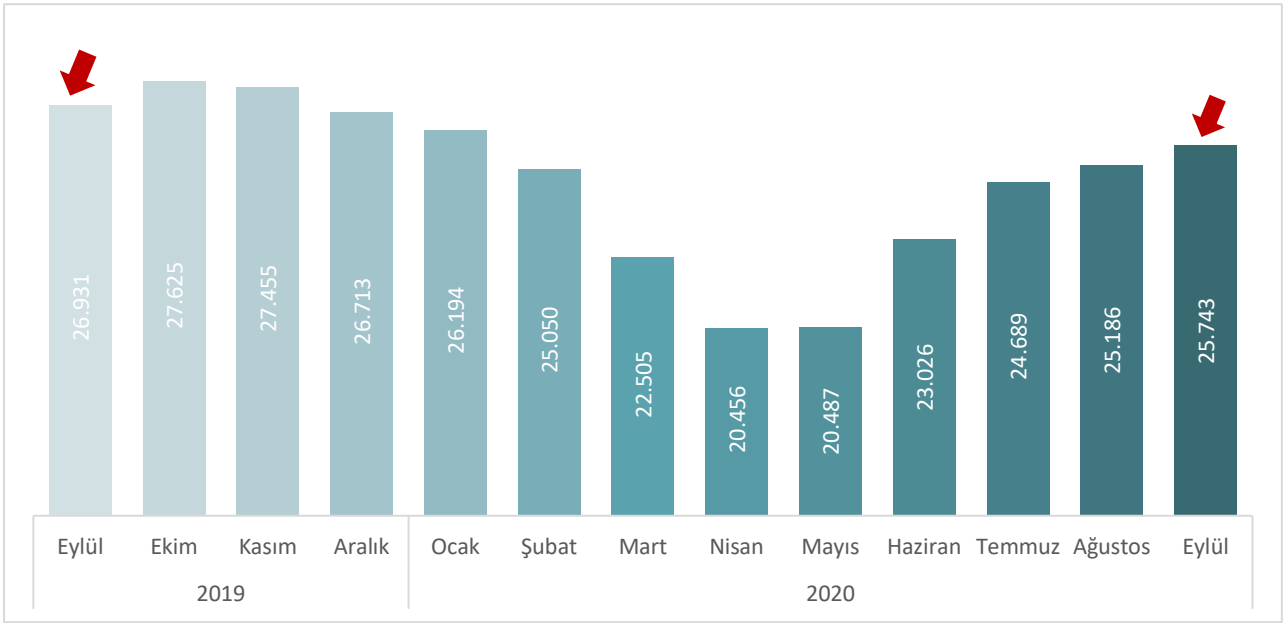

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması, Eylül 2020. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

Değişim sütunu işgücü ve istihdamdaki gerilemeyi vermektedir.

İŞBAŞINDA OLANLAR SON BİR YILDA 1,1 MİLYON AZALDI

Grafik 5: İşbaşında Olanların Sayısı (Eylül 2019-Eylül 2020) (Bin)

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması, Eylül 2020. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

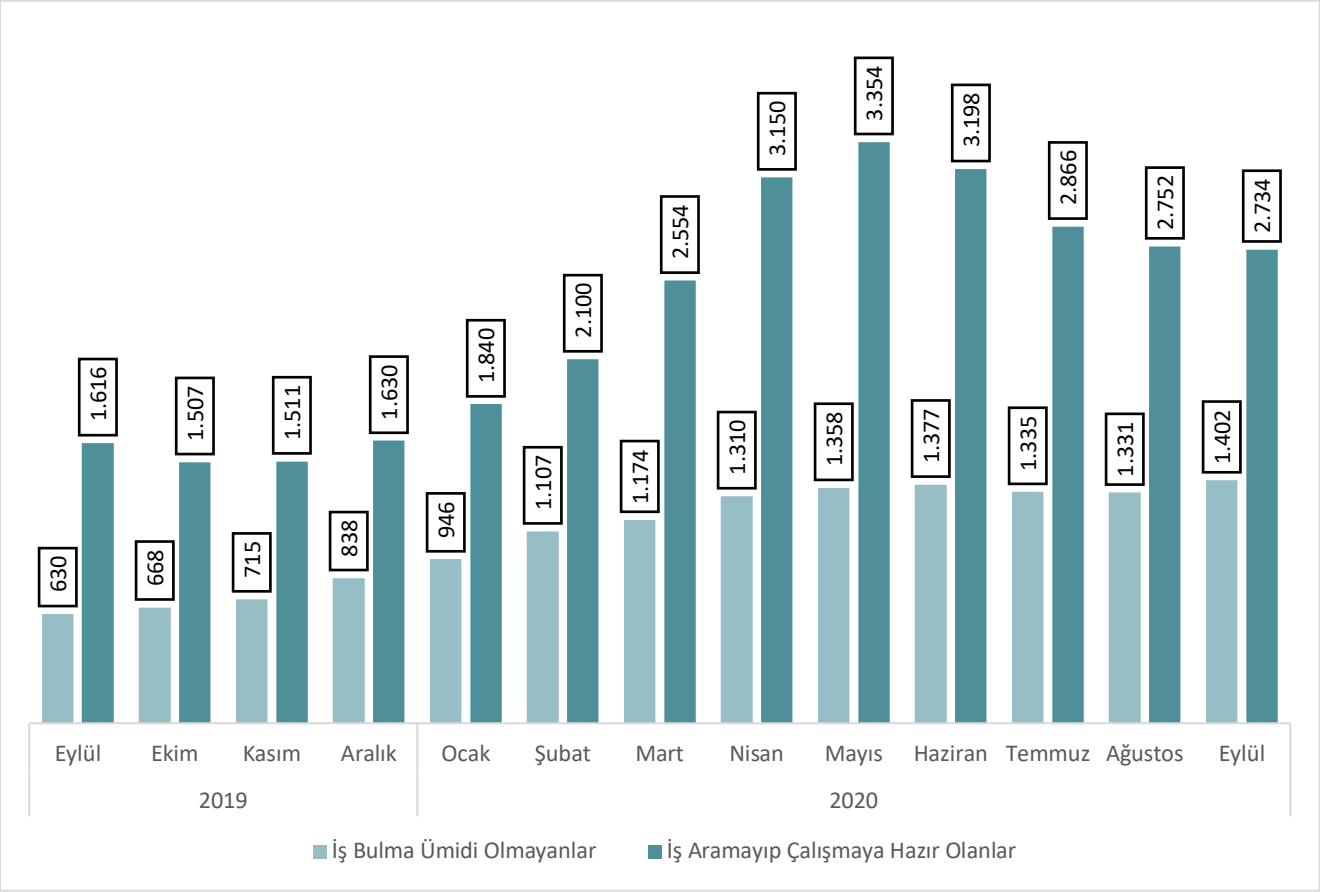
TÜİK'in işbaşında olanlara ilişkin verisi istihdamda olup referans döneminde en az bir saat çalışmış olanları kapsamaktadır. İstihdamda olup işbaşında olanların sayısında salgının etkisiyle Eylül 2020'de bir düşüş yaşandı. Eylül 2019'da 26 milyon 931 bin kişi işbaşında iken, Eylül 2020'de bu sayı 1 milyon 118 bin kişi azalarak 25 milyon 743 bine geriledi. (Tablo 1, Grafik 4). İstihdamda olup işbaşında

olmayanlar özellikle kısa çalışma ödeneği ve ücretsiz izin kullandırılan işçilerin durumunu göstermesi açısından önemlidir. İşbaşında olanların sayısındaki azalmayı ILO'nun kullandığı tam zamanlı eşdeğer iş kaybı hesaplamasında dikkate aldık.

Ümitsiz İşsizlerin Sayısı 1,4 Milyon!

İşgücüne dahil olmama nedenleri kategorisinde yer alan ve son dönemlerde artış eğiliminde olan ümitsiz işsizler ve iş aramayıp çalışmaya hazır olanların (diğer) sayısı Covid-19 nedeniyle artmaya devam ediyor. Son bir yılda ümitsiz işsizlerin sayısı 772 bin kişi artarak 1 milyon 402 bine ulaştı. İş aramayıp çalışmaya hazır olanların toplamı ise 4 milyon 136 bine yükseldi (Tablo 1, Grafik 6). Bu durum iş arama eğiliminin azalmasına işaret etmektedir. Dar tanımlı işsizliğin düşük görünmesinin önemli nedenlerinden biri işsizlerin iş bulamayacaklarını veya iş olmadığını düşünerek iş arama eğiliminde olmamalarıdır. Ümitsiz işsizler ve iş aramayıp çalışmaya hazır olanlara ilişkin yöntemsel açıklama raporun ekinde yer almaktadır.

Grafik 6: İş Bulma Ümidini Kaybedenlerin ve İş Aramayıp Çalışmaya Hazır Olanların Sayıları (Eylül 2019-Eylül 2020) (Bin)

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü Araştırması, Eylül 2020. DİSK-AR tarafından hazırlanmıştır.

İŞSİZLİKLE MÜCADELE ÖNERİLERİ

- İşten çıkarmalar Covid-19 süresince kesin olarak yasaklanmalı.
- İşsizlik sigortasından yararlanma koşulları ve ödenek miktarı iyileştirilmelidir.

- Covid-19 koşullarında işsizlik ve kısa çalışma ödeneğinden yararlanmada ön koşul aranmamalıdır.
- İşsizlik Sigortası Fonu'nun amaç dışı kullanımına son verilmelidir.
- "Herkesin çalışması için, herkesin daha az çalışması" ilkesi doğrultusunda haftalık çalışma süresi gelir kaybı olmaksızın 37,5 saate, fazla mesailer için uygulanan yıllık 270 saat sınırı, 90 saate düşürülmelidir.
- İstihdam artışlarında kamunun payı dikkate değerdir. Kamu istihdamının artırılması, kamuda eğreti ve güvencesiz çalışma biçimleri yerine, kadrolu ve güvenceli istihdam artışının sağlanması yaşamsal önemdedir. Kamu girişimciliği ve hizmetleri istihdam yaratacak şekilde yeniden ele alınmalı ve kamuda personel açığı derhal kapatılmalıdır.
- İş başında eğitim adı altında çırak, stajyer, kursiyerlerin ve bursiyerlerin ucuz işgücü deposu olarak kullanılması uygulamasına son verilmelidir.
- Uluslararası çalışma normları doğrultusunda herkese en az bir ay ücretli yıllık izin hakkı tanınmalıdır.
- Güvencesiz çalışma biçimlerine son verilmeli, tüm taşeron işçilere kadro verilmelidir. Kamu taşeron işçileri kamu işçisi olarak kadroya alınmalıdır.
- Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) "insana yaraşır iş" yaklaşımı temelinde herkese güvenceli ve nitelikli işler sağlanmalıdır.
- Sendikal hak ve özgürlüklerin kullanımı güvence altına alınmalı, sendikal barajlar kaldırılmalı, herkesin sendika hakkını özgürce kullanabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Toplum yararına çalışma programları kapsamında çalıştırılanlar daimî işçi statüsüne geçirilmelidir.
- Kadın istihdamının artırılması ve işsizliğinin azaltılması için işgücü piyasalarındaki cinsiyetçi uygulamalara son verilmeli, ev içi bakım hizmetleri devletin gereken nitelikli, yaygın ve ücretsiz bakım hizmetlerini sağlaması ile kadının üzerinden alınmalıdır.

EK-DİSK-AR İŞSİZLİK HESAPLAMALARI METODOLOJİSİ

Dar Tanımlı İşsizlik

TÜİK referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son 4 hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 2 hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan 15 ve daha yukarı yaştaki kişileri işsiz olarak tanımlamaktadır. 2014 yılı öncesinde iş arama kriterinde referans dönemi olarak "son 4 hafta" yerine "son 3 ay" kullanılmaktaydı. Dar tanımlı işsizlik oranı işsizlerin işgücüne oranı olarak hesaplanır.

Geniş Tanımlı İşsizlik

Dar tanımlı (standart) işsizlik oranı işgücü piyasalarındaki durumu bütün boyutlarıyla ortaya koyamıyor. Dar tanımlı/standart işsizlik hesaplarının taşıdığı kısıtlar ve sorunlar nedeniyle, işsizliğin gerçek boyutlarının anlaşılması için alternatif işsizlik hesaplamalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Alternatif işsizlik hesaplamaları konusunda en detaylı yöntemi **Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)** önermektedir. ILO geniş tanımlı işsizliği **emeğin eksik kullanımı (labour underutiliation)** olarak adlandırmakta ve standart işsizlik oranları yanında ülkeler için alternatif/geniş tanımlı işsizlik oranlarını da hesaplamaktadır. ILO geniş tanımlı işsizlik kapsamında zamana bağlı eksik istihdam edilenleri (kısa zamanlı çalışanları, mevsimlik çalışanları), standart işsizleri ve potansiyel işgücünü (halen çalışmayıp iş bulursa çalışmak isteyenleri) dahil etmektedir.

AB İstatistik Bürosu Eurostat da alternatif işsizlik oranlarına ilişkin veriler yayınlamaktadır. **Eurostat** kısmi zamanlı çalışanların eksik istihdamı, iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar ve iş arayıp hemen çalışmaya hazır olamayanlar başlıkları altında alternatif işsizlik hesaplamasına dahil etmektedir.

ABD Çalışma İstatistikleri Bürosu geniş tanımlı işsizliği, "emeğin eksik kullanımının alternatif hesaplanması" (alternative measures of labor underutilization) başlığı altında resmi işsizlik oranı ile birlikte düzenli olarak hesaplayıp yayınlamaktadır

TÜİK geniş tanımlı işsizlik verilerini hesaplayıp açıklamasa da çeşitli kurum ve kişiler geniş tanımlı işsizlik oranlarını hesaplamaktadır. **Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK)** bir süre genişletilmiş işsizlik oranlarını hesaplayıp açıkladı ancak daha sonra bu hesaplamadan vazgeçti. **Türkiye Sanayici ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD)** İşgücü piyasalarına ilişkin çeşitli çalışmalarında alternatif işsizlik hesaplamalarına yer verdi. **DİSK-AR** da 2020 yılından bu yana geniş tanımlı işsizlik oranlarını hesaplamaktadır. Alternatif işsizlik hesaplamaları ayrı bir saha çalışmasına dayalı değildir. Geniş tanımlı işsizlik TÜİK tarafından açıklanan Hanehalkı İşgücü Araştırmasında yer alan ham verilerin yeniden hesaplanmasıyla bulunmaktadır.

DİSK-AR'ın kullandığı geniş tanımlı işsizlik hesaplaması dört unsurdan oluşuyor: 1) Dar tanımlı (standart) işsizler, 2) İş aramayan ancak çalışmaya hazır olanlar iki gruba ayrılıyor: 2-a) İş bulma ümidini kaybedenler, 2-b) İş aramayan ancak çalışmaya hazır olan diğer bireyler, 3) Mevsimlik çalışanlar, 4) Zamana bağlı eksik çalışanlar. Bu dört unsur TÜİK verilerinde ham olarak bulunmaktadır.

Zamana bağlı eksik istihdam: Referans haftasında istihdamda olan, esas işinde ve diğer işinde/işlerinde toplam olarak 40 saatten daha az süre çalışmış olup, daha fazla süre çalışmak istediğini belirten ve mümkün olduğu taktirde daha fazla çalışmaya başlayabilecek olan kişilerdir.

İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar: Çeşitli nedenlerle bir iş aramayan, ancak 2 hafta içinde işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir. Bunlar iki alt başlıkta ele alınmaktadır:

İş bulma ümidi olmayanlar: Daha önce iş aradığı halde bulamayan veya kendi vasıflarına uygun bir iş bulabileceğine inanmadığı için iş aramayan ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

Diğer: Mevsimlik çalışma, ev kadını olma, öğrencilik, irad sahibi olma, emeklilik ve çalışamaz halde olma gibi nedenlerle iş aramayıp ancak işbaşı yapmaya hazır olduğunu belirten kişilerdir.

Revize Edilmiş Geniş Tanımlı İşsizlik ve İş Kaybı

Covid-19 salgının yarattığı özel koşullar nedeniyle işsizlik ve iş kaybı hesaplamasında revizyona ihtiyaç duyulmuştur. Yukarıda açıklanan geniş tanımlı işsizlik hesaplamasına ILO tarafından kullanılan eşdeğer tam zamanlı iş kaybının[2] eklenmesiyle

[2] ILO'nun Covid-19 döneminde istihdam kaybını hesaplamak için kullandığı eşdeğer tam zamanlı iş kaybı hesaplama yöntemi için bakınız:

hesaplanan işsizlik ve iş kaybı toplamı. Revize edilmiş geniş tanımlı işsizlik ve iş kaybının hesaplamasında zamana bağlı eksik istihdama yer verilmemiştir. Bunun nedeni zamana bağlı eksik istihdamın eşdeğer tam zamanlı istihdam kaybı içinde yer almasıdır.

Eşdeğer Tam Zamanlı İstihdam Kaybı

İşbaşında olanların fiili çalışma süresinde meydana gelen kaybın eşdeğer tam zamanlı iş kaybına dönüştürülmesi yoluyla bulunan istihdam kaybıdır. Bu hesaplamada kayıp ilgili dönemlerde iş başında olanların fiili toplam çalışma süreleri arasında farkın tam zamanlı (45 saatlik) haftalık çalışma süresine bölünmesiyle bulunmaktadır. Örneğin Temmuz 2019'da işbaşında olanların sayısı o tarihteki fiili ortalama çalışma süresi ile çarpılarak toplam çalışma saati bulunmaktadır. Aynı işlem Temmuz 2020'de yapılarak aradaki farkın bulunması ve 45'e bölünmesiyle eşdeğer istihdam kaybı bulunmaktadır.

İşbaşında olanlar: Yevmiyeli, ücretli, maaşlı, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişilerdir.

İşbaşında olmayanlar: İşi ile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmasa da kendi hesabına ve işverenler istihdamda kabul edilmektedir. Ücretli ve maaşlı çalışan ve çeşitli nedenlerle referans döneminde işlerinin başında bulunmayan fertler; ancak 3 aydan kısa süre içinde işlerinin başına geri döneceklerse veya işten uzak kaldıkları süre zarfında maaş veya ücretlerinin en az %50 ve daha fazlasını almaya devam ediyorlarsa istihdamda kabul edilmektedir. Yevmiyeli çalışan ve çeşitli nedenlerle referans döneminde işlerinin başında bulunmayan fertler ise; işten uzak kaldıkları süre zarfında ücretlerinin en az %50 ve daha fazlasını almaya devam ediyorlarsa istihdamda kabul edilmektedir. Bununla birlikte, referans haftası içinde "1 saat" bile çalışmamış olan ücretsiz aile işçileri ve yevmiyeliler istihdamda kabul edilmemektedir.

Kaynakça

ILO (2020), Covid-19 and the world of work: impact and policy responses, ILO Monitor First Edition: 18 March 2020,

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_738753.pdf

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Second Edition: 7 April 2020,

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_740877.pdf

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Third Edition: 29 April2020, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_743146.pdf

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Fourth Edition: 27 May 2020, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_745963.pdf

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Fifth Edition: 30 June 2020, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_749399.pdf

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Sixth Edition: 23 September 2020, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_755910.pdf

Türkiye İstatistik Kurumu, Hanehalkı İşgücü Araştırması, Temmuz 2020.

ILO (2020), Covid-19 and the world of work: impact and policy responses, ILO Monitor First Edition: 18 March 2020

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Second Edition: 7 April 2020

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Third Edition: 29 April 2020

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Fourth Edition: 27 May 2020

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Fifth Edition: 30 June 2020

ILO (2020), ILO Monitor: Covid-19 and world of work, Sixth Edition: 23 Sep 2020